

IZRAEL W RELACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

RELACJA Z DEBATY Z CYKLU „ŚWIAT: INSPIRACJE”

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

RELACJE

01/2017

www.csm.org.pl

Nie tylko Europa jest dziś „na zakręcie”. W Stanach Zjednoczonych niedawno zakończyła się najostrzejsza od lat kampania wyborcza, a Bliskim Wschodem targają zbrojne konflikty. W tym zmieniającym się środowisku międzynarodowym Izrael wydaje się być – paradoksalnie – relatywnie stabilnym krajem, pomimo nieustannego zagrożenia zamachami terrorystycznymi. Warto zastanowić się, jak zmiany zachodzące w Europie i w Stanach Zjednoczonych mogą wpłynąć na to państwo i jego miejsce w porządku światowym. Zwłaszcza w kontekście walki z międzynarodowym terroryzmem, która jest jednym z priorytetów zarówno na Zachodzie jak i na Bliskim Wschodzie.

IZRAEL W RELACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

2

Relacje USA-Izrael

Od zakończenia drugiej wojny światowej utrzymanie wpływów na Bliskim Wschodzie było jednym z priorytetów amerykańskiej polityki zagranicznej. W 1948 roku USA jako pierwsze państwo oficjalnie uznało powstanie państwa Izrael. Z czasem relacje bilateralne pogłębiały się, rósł także eksport amerykańskiej broni do nowego sojusznika. Po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 roku i wprowadzeniu w USA nowej Narodowej Strategii Bezpieczeństwa, bardzo pozytywnie przyjętej w Izraelu, stosunki się jeszcze bardziej zacieśniły. Jednak podczas dwóch kadencji prezydentury Baracka Obamy uległy ochłodzeniu.

Prezydent Obama chciał poprzez dyplomację i oddziaływanie soft power zmienić wizerunek Stanów Zjednoczonych na Bliskim Wschodzie i zmniejszyć ich militarną aktywność. Przyjazne wobec świata muzułmańskiego przemówienie prezydenta USA wygłoszone w Kairze w 2009 roku uznane zostało w Izraelu za naiwne i nieskuteczne. Z zaniepokojeniem przyjęto zawartą w nim zapowiedź poszukiwania porozumienia z Iranem w sprawie zaniechania budowy broni jądrowej, uznając, że

może do tego dojść kosztem bezpieczeństwa państwa żydowskiego. W orędziu z 2013 roku ogłosił, że „USA nie mogą być dłużej światowym policjantem”. Taka polityka była negatywnie postrzegana przez Izrael, którego bezpieczeństwo zależy także od obecności amerykańskich wojsk w regionie. Wycofywanie się USA doprowadziło do większej destabilizacji regionu i do zmiany percepcji Ameryki. Zaczęto ją postrzegać jako potęgę o słabnącym potencjale, nie mającej już woli określania podstaw funkcjonowania porządku światowego.

Pomimo ochłodzenia bilateralnych relacji, Izrael i USA nadal ściśle współpracowały w kwestiach najważniejszych – w sprawach bezpieczeństwa i obrony. We wrześniu 2016 roku premier Izraela Benjamin Netanjahu i prezydent Obama podpisali porozumienie wojskowe na następne 10 lat o łącznej wartości 38 miliardów dolarów, czyli o 10% większej niż w poprzedniej umowie. Negocjacje między prezydentem USA a premierem Izraela toczyły się w chłodnej atmosferze, ale pomimo osobistych animozji udało się je pomyślnie zakończyć. Źródłem otwartego napięcia stał się podpisany w lipcu 2015 r. porozumienie nuklearne z Iranem, któremu Izrael był przeciwny, postrzegając Iran jako jedno z największych

IZRAEL W RELACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

3

zagrożeń dla bezpieczeństwa własnego i całego regionu.

Zwycięstwo Donalda Trumpa w ostatnich wyborach w USA zmieniło oczekiwania Izraela wobec potężnego sojusznika. Jerozolima spodziewa się, że nowy prezydent przywróci obecność amerykańskiej „twardej siły” na Bliskim Wschodzie, co umożliwi, wspólnie z Izraelem, na kontrolowanie sytuacji w regionie. Pozostaje także pytanie o Rosję. W latach 80. rozpoczęła się masowa migracja Żydów z krajów byłego ZSRR, a dziś co piąty nowy obywatel Izraela pochodzi z Rosji. Nie można wykluczyć, że ten element będzie wykorzystywany przez władze w Moskwie, aby polepszyć stosunki rosyjsko-izraelskie i osłabić pozycję Stanów Zjednoczonych. W ostatnich latach bardzo zintensyfikowały się kontakty z przywódcami rosyjskimi liderów izraelskich, zaniepokojonych wzrostem wpływów irańskich w Iraku i Syrii.

Relacje UE-Izrael

Ze względów historycznych i kulturowych, Izrael i Europę powinny łączyć bliskie relacje. Paradoksalnie jednak, pomimo utrzymywania dobrych stosunków z poszczególnymi krajami członkowskimi UE,

Izrael ma chłodne i pogarszające się relacje z Brukselą. W 2000 roku zostało co prawda podpisane porozumienie o strefie wolnego handlu, ale kością niezgody pozostaje okupacja ziem palestyńskich, rozbudowa uznawanych za nielegalne osiedli żydowskich, w czym upatruje się działania mające uniemożliwić utworzenie państwa palestyńskiego.

Jerozolima zarzuca Brukseli jednostronne popieranie Palestyńczyków z pomijaniem wymogów bezpieczeństwa Izraela, bierność i brak pomysłu na aktywność na Bliskim Wschodzie, co osłabia jej rolę w krajach południowego sąsiedztwa. Zdaniem Izraela, opublikowana we wrześniu 2016 roku Nowa Globalna Strategia UE dotycząca polityki zagranicznej i bezpieczeństwa nie proponuje realistycznych kierunków działania ani żadnego kompleksowego podejścia do problemów regionu.

Zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez Komisję Europejską w 2004 roku 64% Izraelczyków uważa, że w stosunkach z Izraelem Unia Europejska wykazuje antysemityzm „ukryty za moralnymi zasadami”. Nie zmienia to faktu, że aż 85% Izraelczyków w tym samym badaniu opo-

IZRAEL W RELACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

4

wiedziało się za przyłączeniem się Izraela do Unii Europejskiej.

Stosunki polsko – izraelskie

Polska oficjalnie uznała powstanie Izraela niedługo po USA argumentując, że każdy naród zasługuje na własne państwo. Izraelską misję dyplomatyczną otwarto w Warszawie już we wrześniu 1948 roku. Początkowo stosunki dwustronne były poprawne, później jednak podlegały niechętniej wobec państwa żydowskiego polityce ZSRR. Ciężką nad nimi także dramatyczna historia II wojny światowej, Holokaust oraz oficjalna kampania antyizraelska po Wojnie Sześciodniowej 1967 r. i zerwanie stosunków dyplomatycznych przez cały blok sowiecki, wzmocniona jeszcze oficjalną kampanią antysemitką po marcu 1968 r.. Stopniowo stosunki ulegały poprawie, czemu także dopomogła zgoda, by to Polska właśnie była państwem tranzytowym dla Żydów rosyjskich emigrujących do Izraela. Bardzo szybko po przełomie 1989 roku, bo 26 lutego 1990 roku zostały wznowione stosunki dyplomatyczne. Ustanowiono polską ambasadę w Tel Awiwie i izraelską w Warszawie.

Demokratyczna Polska włożyła dużo wysiłku w poprawę stosunków z Izraelem i z diasporą żydowską na świecie. Nie bez znaczenia była toczona w Polsce otwarta dyskusja nad stosunkami polsko-żydowskimi, także podczas II wojny światowej. Wszystkie kolejne rządy podkreślały prawo Izraela do bezpiecznego bytu opowiadając się równocześnie za utworzeniem państwa palestyńskiego. Polska dyplomacja na forum Unii Europejskiej, przeciwstawiała się próbom jednostronnego potępienia Izraela i wprowadzania sankcji wobec państwa żydowskiego.

Bardzo dobrze się rozwijają kontakty gospodarcze. Izrael sporo inwestuje w Polskę, choć firmy izraelskie nie zawsze są widoczne, bo korzystają często z europejskich pośredników, co ułatwia działanie i wzmacnia zaufanie. Wielu izraelskich inwestorów jest polskiego pochodzenia i zna doskonale ten kraj. Mimo, że w ostatnich latach obroty handlowe między Izraelem a Polską wynosiły tylko 0,2% całkowitej wymiany handlowej naszego kraju, polscy inwestorzy i producenci coraz bardziej interesują się Izraelem jako rynkiem zbytu szczególnie dla sektora rolniczego. Jednym z najważniejszych produktów w polskim eksporcie do Izraela jest wołowina: w 2015 roku jej

IZRAEL W RELACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

5

eksport zwiększył się aż o 126%. Innymi produktami są: przetwory spożywcze, napoje, tytoń, maszyny i urządzenia mechaniczne, wyroby zwierzęce i produkty przemysłu chemicznego. Polska importuje z Izraela głównie produkty przemysłu chemicznego, maszyny, urządzenia elektryczne, tworzywa sztuczne i kauczuk. Ogromny potencjał rozwijania relacji występuje w sektorze obronnym: Polska kupuje od Izraela najnowocześniejszy sprzęt wojskowy.

Relacje polsko-izraelskie szybko się rozwijają także poprzez współpracę akademicką i naukową oraz wymianę młodzieży. Tym bardziej, że stosunek młodzieży izraelskiej do Polski się zmienia na lepsze. Kojarzyli ją jedynie z tragiczną historią ich narodu i przyjeżdżali przede wszystkim odwiedzić Auschwitz. Dziś, dzięki staraniom władz oświatowych obu krajów oraz licznych organizacji pozarządowych, w rosnącym stopniu są także zainteresowani wspólną Polską. Bezpośrednie połączenia lotnicze zwiększają skalę bezpośrednich kontaktów, toteż Polacy często pielgrzymują do miejsc związanych ze źródłami chrześcijaństwa, a także chętnie wybierają się na wakacje do Izraela. Obywatele tego kraju odwiedzają polskie miasta, często ze względów sentymentalnych, rodzinnych ale i szukając

turystycznych atrakcji. Polska jest obecnie postrzegana jako kraj przychylny i bezpieczny, co w oczach obywateli Izraela wyraźnie ją odróżnia od Europy Zachodniej.

Międzynarodowy terroryzm

Od ataków z 11 września 2001 roku w USA i licznych zamachów w Londynie, Paryżu i Brukseli międzynarodowy terroryzm stał się jednym z największych globalnych wyzwań. Przez ostatnie lata zmieniał metody działania i destabilizował zachodni świat. Nowoczesne technologie dały terrorystom nowe możliwości działania a Internet pozwolił na szerszą rekrutację, agresywniejszą promocję i szybszą komunikację. Terroryzm wywołuje w społeczeństwach nim dotkniętych szkody psychologiczne: strach, brak poczucia bezpieczeństwa i zaufania do władz. Jednocześnie, działania terrorystyczne często stają się narzędziem politycznym, a także źródłem politycznych sukcesów w krajach, z których terroryści pochodzą.

Dużym wyzwaniem w walce z międzynarodowym terroryzmem jest finansowanie go przez duże organizacje międzynarodowe a pośrednio również państwa. Grupy terrorystyczne same dążą do tego, aby stać się

IZRAEL W RELACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

6

małymi państwami – rozwijają własną infrastrukturę, szpitale, szkoły, służby wywiadowcze a nawet system podatkowy. Nie są to już więc tylko słabo zorganizowane, często izolowane bojówki, ale rozbudowane organizacje, działające na wielu płaszczyznach. Niektórym udało się już po części przejąć część prerogatyw państwowych – objąć władzę na danym terytorium, tak jak w Syrii, Jemenie, Iraku czy w części Sahary. Kluczem do sukcesu w walce z międzynarodowym terroryzmem jest wyeliminowanie go u źródła. Walka z samymi efektami terroryzmu powoduje rozbięcie jednej grupy terrorystycznej i niemalże automatyczne powstanie nowej, lepiej zorganizowanej w tym samym lub w innym regionie.

Dzisiejszy stosunek Izraela do międzynarodowego terroryzmu można określić jako „doktrynę powstrzymywania”. Tym bardziej, że oprócz zagrożenia zewnętrznego Izrael boryka się również z zagrożeniem wewnętrznym, ponieważ okupowane terytoria są źródłem ataków w kraju. Dlatego pomimo, że przez ostatnie lata w Izraelu nie odnotowywano większych ataków zza granicy, przywrócenie stabilności w regionie stało się jednym z priorytetów izraelskiej polityki bezpieczeństwa. Stąd wspieranie istnienia stabilnych i przewidywal-

nych rządów arabskich w sąsiednich krajach, przede wszystkim w Egipcie i w Syrii, które by nie kierowały się agresywnymi zamiarami wobec Izraela.

Opracowała
Adrianna Śniadowska

Konsultacja
Eugeniusz Smolar

Relacja została opracowana na podstawie debaty „Izrael w relacjach międzynarodowych”, która odbyła się 26 października 2016 w Muzeum Łazienki Królewskie. Więcej informacji na temat debaty [tutaj](#).

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzanym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa t: +48 22 646 52 67

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYKARODOWYCH